

Det gælder Europas fremtid

Erik Boel, landsformand for Europabevægelsen

Lørdag den 13. december var en sort dag for alle, som tror på Europa-tanken. Sammenbruddet i forhandlingerne om en ny forfatningstraktat for EU skabte usikkerhed om hele det europæiske projekt.

1. Vægter nationale interesser

Baggrunden for sammenbruddet er først og fremmest, at de politiske ledere i dagens EU i højere grad end tidligere vægter de nationale interesser.

Vi ser det i Polen og de andre nye medlemslande, som har behov for at finde deres egne ben i samarbejdet. Det gamle EU bør have forståelse for, at disse lande med deres historiske baggage er særlig følsomme, når det gælder »den nationale suverænitet«.

Men vi ser det også i de gamle EU-lande. Man kan savne visionære europæere som Helmut Kohl og Francois Mitterand, der i kritiske situationer var parate til at sætte snævre egeninteresser til side til fordel for overordnede europæiske hensyn.

Den fælles sikkerheds- og udenrigspolitik er et af ofre for denne tendens til renationalisering af politik og initiativer. Tyskland, Frankrig og Storbritannien kører i stigende grad selv – enten individuelt eller sammen. Tænk på Iran, hvor de tre landes udenrigsministre sidste år tog til Teheran for at forbedre IAEA's muligheder for at inspicere atomare anlæg. Et andet eksempel er den britiske indsats for sammen med amerikanerne at få Libyen til at afstå fra sit program for masse-

ødelæggelsesvåben. Eller tag Frankrigs bestræbelser på at få EU's våbenembargo over for Kina ophævet.

De store lande henviser ofte til, at det vil tage for lang tid at få skabt den nødvendige EU-konsensus. Men disse lande bidrager nu heller ikke selv, når de i den grad underprioriterer f.eks. de fælles udenrigsministtermøder i EU. Resultatet er under alle omstændigheder en svækkelse af Javier Solana, den udenrigspolitiske talsmand, de fælles institutioner og den fælles politik.

2. Et mere mellemstatsligt samarbejde

Tendensen til at samarbejdet bliver mere mellemstatsligt er klar. Man kan også udtrykke det derhen, at det bliver mindre præget af Jean Monets institutionelle tilgang og mere af en gaulistisk opfattelse, hvorefter det er de »seriøse«, d.v.s. de store, lande, der spiller den centrale rolle. Vi så det under forhandlingerne om en forfatningstraktat for Unionen. F.eks. tanken om en »EU-udenrigsminister«, som skulle være dobbelthattet, d.v.s. én person der varetager både den portefølje, som Solana har i dag i forhold til Rådet, og udenrigskommissær Chris Patten. Det ville reelt betyde, at de store lande havde snor i den pågældende.

Det samme vil i givet fald gøre sig gældende i forhold til den »superkommissær«, som de tre store lande foreslog på deres møde i Berlin den 18. februar. Tanken om en præsident for Rådet, som er omtalt i oplægget fra EU-konventet, ville trække i samme retning.

Vedkommende ville blive aldeles afhængig af Rådet for generelle anliggender. Og i øvrigt vil medlemslandene ifølge forslaget også fremover stå for formandskaberne på Rådsniveau.

3. Et svækket Tyskland

Det er i første række Frankrig og Storbritannien, der tegner denne mellemstatslige linie. Men når den i højere grad end tidligere slår igennem i den faktiske politik, skyldes det, at Tyskland ikke i samme grad som hidtil evner at give et aktivt modspil til Frankrig og Storbritannien, som traditionelt har søgt at køre deres eget løb på især det udenrigspolitiske område. Uanset at Tysklands rolle i EU er fortsat helt central, har landet aldrig været så svagt og haft så ringe indflydelse i Europa som netop nu. Tyskland kæmper med at få gennemført nødvendige, men stærkt upopulære økonomiske, sociale og ikke mindst arbejdsmarkedspolitiske reformer. Bortset fra pensionsområdet er kansler Schröder reelt lammet, når det gælder nye reformtiltag i Tyskland.

Baggrunden er, at regeringen også står svagt politisk. SPD tabte sidst i februar valget i Hamborg, og partiet får i de seneste meningsmålinger omkring 24 % af stemmerne her forud for en række vigtige lokalvalg i Tyskland i løbet af 2004. Prisen er ikke alene manglende interesse for og engagement i Europapolitikken, men også at snævrere indenrigspolitiske hensyn får lov til i højere grad at slå igennem.

Sammenbruddet den 13. december skal også ses i et længere tidsperspektiv: 2002 var Europa politisk et godt år: Euro'en blev indført, irerne sagde ja til Nice, og et succesfuldt dansk EU-formandskab banede vejen for en ambitiøs og historisk udvidelse af Unionen. På den baggrund var 2003 et kedeligt år for alle, der er optaget af europæisk samarbejde: uenigheden omkring Irak-krigen udstillede europæisk magtesløshed, Sverige sagde nej

til Euro'en, reglerne i stabilitetspagten blev undsagt, og et svagt italiensk EU-formandskab kulminerede med et kollaps i forhandlingerne om en ny forfatningstraktat.

4. Sæt budgettet i vejret

Man kan frygte, at sammenbruddet i forhandlingerne om forfatningstraktaten får afsmittende virkninger. Tag f.eks. budgettet. En række »spare-regeringer« i EU foreslog umiddelbart efter bruddet, at budgettet holdes på den nuværende ene procent af BNI. Heldigvis har Kommissionen foreslået det sat op til 1,15 % som et gennemsnit for den kommende 7 års-budgetperiode fra 2006 til 2013. Der vil dog stadig være et stykke vej op til loftet på 1,24 %.

Der er efter min opfattelse behov for, at udgifterne bliver sat væsentligt op.

EU står over for en lang række uløste opgaver: Et aktuelt eksempel er forskning og udvikling. Her halter Europa langt efter USA og Japan. På længere sigt bliver prisen høj i form af lavere vækst og større arbejdsløshed i Europa, hvis ikke vi retter op på situationen. Netop når det gælder forskning og udvikling, er der store fordele for de europæiske lande i at indlede et samarbejde.

Den ambitiøse Lissabon-proces fra 2000 skulle gøre EU til verdens mest konkurrencedygtige vidensbaserede økonomi i 2010. Her næsten halvvejs er vi meget langt fra målet. Der er tale om et kostbart og ambitiøst projekt, og en besparelse her vil være et frontalangreb på visionerne for den europæiske økonomi. I sidste ende handler det om at sikre Europas konkurrencemæssige stilling i verden.

EU står over for ambitiøse sikkerhedspolitiske opgaver. EU har allerede overtaget den fredsbevarende opgave i Makedonien, og inden længe vil EU formentlig skulle forestå den langt mere omfattende opgave i Bosnien,

nemlig SFOR. Alene udenrigspolitikken er argument nok for, at budgettet under ingen omstændigheder bør reduceres. Hvis EU for alvor vil være en aktiv fredsaktør, ja så må man se i øjnene, at det også økonomisk bliver bekosteligt.

Helmut Kohl udtalte engang, at den tyske genforening kunne betales med pengene fra frimærkekassen. Det gik som bekendt anderledes. I dag står EU midt i en meget vanskelig og stor udvidelsesproces. De nye lande skulle gerne nærme sig levestandarden i de gamle EU-lande. Ellers får vi i stedet for det gamle jerntæppe ned gennem Europa et sølvtæppe, dvs. et kontinent præget af social og økonomisk ulighed. Resultatet bliver i givet fald et mere ustabilt Europa.

Det græske formandskab i foråret 2003 satte fokus på landene på det vestlige Balkan. Af åbenlyse årsager er det et meget vigtigt prioriteringsområde. Reduceres budgettet vil de flotte – og rigtige – hensigter om at hjælpe Balkan-landene på benene ikke være andet end tomme ord og skåltaler.

Under alle omstændigheder er der behov for at genåbne den fransk-tyske aftale om landbrugspolitikken. Det er ikke holdbart og aldeles uacceptabelt, at landsbrugsstøtten også i de kommende år vil være langt den største post i EU-budgettet – målet må være en afvikling af støtten og markedsliberalisering.

Den rabat, Storbritannien fik i 1984 for at holde sine EU-udgifter nede, bør der gøres op med. Hvis den fastholdes, vil den i realiteten i de kommende år skulle finansieres af de nye, fattigere medlemslande. Men som Quentin Peel har bemærket i Financial Times er et kompromis, hvor Frankrig opgiver landbrugsstøtten og Storbritannien sin særlige rabatordning lige så sandsynligt som at se en gris flyve!

5. Kommende udvidelser i fare ?

De afsmittende virkninger af sammenbruddet kan også være i forhold til de fremtidige udvidelser af EU. En række lande står i dag i venteværelset : Rumænien og Bulgarien har i princippet fået stillet i udsigt at kunne komme med i 2007 – selv om det i øjeblikket ser sort ud for Rumænien, hvor reformprocessen stander i våde. Kroatien arbejder – også under den ny regering ledet af Tudjmanns gamle parti – målbevidst på at komme med i Unionen. Landet gør store fremskridt og overvejer endda at slutte sig til Euro'en, inden det bliver medlem af Unionen. I Zagreb håber regeringen, at Kroatien på EU-topmødet i juni får kandidatstatus. Også i Skopje er der berettigede forventninger om, at Makedonien i en overskuelig fremtid vil kunne få et reelt perspektiv om medlemskab.

Under alle omstændigheder kan det konstateres, at EU's Balkan-politik er historien om svigt og afmagt. Derfor har EU en moralsk og en ganske særlig forpligtigelse til at komme disse lande i møde.

Tyrkiet står i øjeblikket meget højt på den europæiske dagsorden. I kraft af beslutningen på topmødet i København i december 2002, skal EU-landene på topmødet til december beslutte, om Tyrkiet har gjort så store fremskridt i forhold til de politiske Københavns-kriterier, at der kan indledes egentlige forhandlinger om medlemskab. På baggrund af Tyrkiets konstruktive rolle under forhandlingerne om Cyperns fremtid og under forudsætning af at reformprocessen i Tyrkiet ruller videre, bør Tyrkiet på topmødet få en dato for forhandlingernes start.

Og hvis lande som Ukraine, Hviderusland og Moldova en dag måtte opfylde forudsætningerne for optagelse i EU, bør de efter min opfattelse være velkomne.

Skulle Unionen på grund af interne problemer ikke være klar til at fortsætte udvidelses-

processen, kan konsekvenserne blive vidtrækkende. Det forhold at EU med troværdighed har kunnet stille medlemskab i udsigt for de europæiske lande, der levede op til de relevante krav, har været en vigtig kilde til stabilitet, økonomisk og social fremgang samt udbredelse af demokrati og respekt for de grundlæggende menneskelige rettigheder på vort kontinent.

Et svækket europæisk samarbejde vil endvidere blive en hæmsko, når det gælder om at få Europa til at vokse sammen i praksis. Eksempelvis at få de nye medlemslande til også i praksis at efterleve reglerne i det indre marked og bidrage til en økonomisk og social fremgang i disse lande, så vi undgår nye skillelinier i Europa.

6. Ingen panik

Imidlertid er det vigtigt ikke at overdramatisere situationen. Det er ikke noget nyt, at det europæiske samarbejde bliver ramt af kriser. Tænk på den franske nationalforsamlings afvisning af det europæiske forsvarssamarbejde i 1954. Tænk på Frankrigs boykot af alle møderne i Ministerrådet ("den tomme stols politik") i 1965 for at bevare vetoen. Og tænk på Euro-sklerosen i begyndelsen af 1980'erne. Hver gang er der kommet et stærkere europæisk samarbejde ud af kriserne.

Det er også værd at hæfte sig ved, at ingen af EU-landene vender Unionen ryggen. Tværtimod. Vi befinder os i den historisk set bemærkelsesværdige situation, at praktisk taget alle de europæiske lande deler den opfattelse, at en række af de politiske, økonomiske, sociale og sikkerhedsmæssige opgaver, vi står overfor, kun kan løses i et tæt forpligtende samarbejde. De første udmeldinger fra Frankrig og Tyskland efter sammenbruddet gik da også på, at de ville et såkaldt forstærket samarbejde – altså en markering af, at de var parate til at gå længere i integrationen.

7. Behovet for en forfatningstraktat

De problemer som forfatningstraktaten skulle løse forsvinder ikke af sig selv. Udvidelsen af EU har været katastrofalt ringe forberedt. Regeringerne i det gamle EU har ikke taget højde for, at en udvidelse af Unionen fra 15 til 25 medlemslande er et så stort skridt, at det ikke blot kvantitativt ændrer samarbejdet, men også kvalitativt. Reelt er det et farvel til Unionen, som vi kendte den.

Alene det forhold, at landene under de fremtidige forhandlinger med 25 deltagere helt bogstaveligt ikke kan se hinanden i øjnene, ændrer samarbejdets karakter. Forhandlinger, som vi hidtil har kendt dem i Ministerrådene, giver ikke længere mening – en mindre gruppe af lande vil fremover under den ene eller anden form skulle forhandle på vegne af resten.

Først og fremmest er der et grundlæggende behov for at bevare effektiviteten i et europæisk samarbejde, der nu omfatter 25 medlemslande. Det bør betyde flere flertalsafgørelser. Ellers går den beslutningsdygtighed, som er samarbejdets adelsmærke, fløjten. På Regeringskonferencen var der lagt op til beslutning ved flertalsafgørelse som hovedprincip – det lå i oplægget, at 86 % af alle beslutninger skulle tages ved flertal.

Det overses ofte, at beslutning ved flertalsafgørelse fremmer kompromisvilligheden og muligheden for studehandler. Så ved landene, at de kan blive stemt ned. Gælder der enstemmighed, vil landene være mere tilbøjelige til at stå fast på deres synspunkter: De kan jo altid nedlægge veto.

Forfatningstraktaten er også vigtig fordi, den – afhængig af resultatet af forhandlingerne naturligvis – vil kunne fremme et mere demokratisk samarbejde. Vi skal væk fra lukketheden i det gammeldags mellemstatslige samarbejde og arbejde for et demokrati på europæisk niveau, det vil bl.a. sige med en

stærk rolle for Europaparlamentet og med et aktivt europæisk civilsamfund. Udviklingen af et internationalt demokrati er en lige så kolossal opgave, som etableringen af de nationale demokratier var det i sin tid.

Problemet er, at EU-samarbejdet i sit udgangspunkt er opbygget fra oven. Vi bør være de pionerer, som i sin tid inspirerede dette samarbejde, bl.a. Jean Monnet, megen tak skyldig. Men de efterlod os en opgave : at skabe den nødvendige demokratiske legitimering af Unionen.

Den tyske kommentator Theo Sommer har henvist til, at Kommission og Centralbanken er centrale EU-institutioner og spørger retorisk : Hvis vi forestiller os et land, hvor Monopoltilsynet og Rigsrevisionen var de vigtige institutioner, hvilken folkelig opbakning ville en sådan stat så have?

Udgangspunktet er, at EU-landene har besluttet i fællesskab at løse en række fælles problemer. På den måde kan vi vinde og genvinde suveræniteten ! Fordi suveræniteten er at have indflydelse på forhold, der under alle omstændigheder påvirker os. Den nationale suveræniteten i klassisk forstand er i dag en død sild.

I et internationalt samarbejde, der er så forpligtende som EU og med vigtige overnationale træk, rækker det nationale demokrati ikke. Brugen af flertalsafgørelser betyder eksempelvis, at det nationale demokrati bliver afkoblet, når et land stemmes ned.

Sammenbruddet har endelig betydet, at vi står med en række konkrete problemer, som ikke bliver løst af sig selv. Tag den fælles sikkerheds- og udenrigspolitik, hvor der under forhandlingerne om den nye forfatningstraktat var lagt op til en række reformer. Behovet for en stærkere europæisk fælles optræden er oplagt – eksempelvis når det gælder fremme af stabilitet og demokrati på Balkan og i Mellemøsten.

Forfatningstraktaten lagde også op til, at miljøpolitikken skulle indeholde strafbestemmelser. Det er i høj grad påkrævet, at der bliver sat handling bag de smukke ord. F.eks. når det gælder olieforureningen af vore kyster. Her er rustne, enkeltskrogede tankskibe et særskilt problem, som vi blev mindet om, da tankskibet Prestige sank forrige år.

Et tredje eksempel kunne være bekæmpelsen af den internationale kriminalitet, hvor forfatningsudkastet lagde op til, at samarbejdet skulle blive overnationalt. Det ville betyde en mere effektiv indsats, hvad der i den grad er behov for.

Uanset om vi taler om behovet for et effektivt og demokratisk samarbejde eller behovet for, at en række aktuelle Europa politiske problemer bliver løst, repræsenterede det oplæg fra EU-Konventet, som stats- og regeringscheferne forhandlede i efteråret 2003, et meget vigtigt fremskridt.

8. Et Europa i flere hastigheder?

I debatten om et Europa i flere hastigheder – d.v.s. hvor en eller flere grupper lande går længere end resten på et eller flere områder – er det vigtigt at skelne mellem, hvad der er realistisk, og hvad der måtte være ønskeligt. Hvis vi først tager spørgsmålet om, hvad der er realistisk, kan det konstateres, at Tyskland og Frankrig har udtalt, at de er klar til at gå videre end resten af medlemslandene i et samarbejde uden for traktaten. Men formentlig er der blot tale om teatertorden, som skal øge presset på Polen og Spanien med henblik på en snarlig genoptagelse af forhandlingerne om en forfatningstraktat.

Det er også vanskeligt at få øje på nye områder, hvor et sådant samarbejde kunne udfolde sig. Historisk set har den fransk-tyske akse været primus motor i samarbejdet i EF/EU. Når Lammers og Schäuble i 1994 skrev om et såkaldte forstærket samarbejde, forestillede de sig, at Tyskland og Frankrig som en

avantgarde trak resten af landene med sig i retning af øget integrationen.

Virkeligheden i dag er meget anderledes. Akken Paris-Berlin eksisterer vel fortsat – om end på nogle områder suppleret med Storbritannien, jf. nedenfor – men den er defensiv og kan ikke fungere som dynamo. Tag den fransk-tyske aftale om landbrugspolitikken fra oktober 2002, som groft sagt fastholder status quo frem til 2013, eller tag stabilitetspagten, hvor de to lande er enige om ikke at efterleve bestemmelser om at begrænse underskuddet på statsbudgettet og enige om, at dette ikke bør få konsekvenser.

På områder som transport, energi og udlændingepolitik er disse to nøglelande i Unionen også uenige.

Men en gruppe af lande, der går længere i samarbejdet end resten, inden for en ny forfatningstraktat er et mere realistisk perspektiv. I virkeligheden vil der ikke være noget nyt heri. Et eksempel kunne være Euro-samarbejdet.

Og så til spørgsmålet om, hvad der måtte være ønskeligt : »Traditionalister« vil typisk mene, at forstærket samarbejde uden for traktaten er i orden. Så kan de særlig ivrige lande gå videre uden at bringe det eksisterende, traktatbaserede samarbejde i fare. Andre vil mene, at det forstærkede samarbejde tværtimod bør udfolde sig inden for traktaten, således at alle landene er taget i ed, og der eksisterer alment etablerede spilleregler for, hvorledes det lægges tilrette.

Efter min opfattelse er der i dén grad behov for øget integration på en lang række områder, hvor vi står over for grænseoverskridende problemer, at et forstærket samarbejde såvel inden for traktaten som uden for bør hilses velkommen.

Inden for traktaten kan man forestille sig, at

der vil være »spill over"-effekter i forhold til andre samarbejdsområder. Hertil kommer, at det europæiske samarbejde i praksis fungerer som et stort Hjallerup-marked, hvor der handles dvs. indgås kompromisser – her vil et forstærket samarbejde kunne indgå, således at nettoresultatet bliver yderligere fremdrift i integrationen. Et sådant forstærket samarbejde bør naturligvis stå åbent for alle lande, der både er i stand til, og som ønsker at deltage.

Et eksempel kunne være samarbejdet om retlige og indre anliggende. Og hvis en kommende forfatningstraktat åbner mulighed herfor også forsvarsområdet.

Uden for traktaten kan man forestille sig at et forstærket samarbejde med tiden vil kunne trække andre lande med sig, at det så at sige vil kunne drive samarbejdet fremad. Her er Schengen-samarbejdet et oplagt eksempel. Det startede ved at en mindre gruppe lande var pionerer og tog tæten – hvad de øvrige medlemslande i dag formentlig er særdeles tilfredse med. Når det gælder mulige samarbejdsområder i de kommende år, kunne et eksempel være de franske tanker om en såkaldt økonomisk regering som overbygning på Euro-samarbejdet, der særligt skulle sætte fokus på vækst og beskæftigelse.

9. G 3

Det er aldeles uproblematisk, at »de tre store« mødes, som det skete på det uformelle topmøde i Berlin den 18. februar i år, for at diskutere arbejdsmarkedspolitik samt økonomiske og sociale reformer. Så længe disse lande ikke træffer beslutninger på vegne af de øvrige medlemslande, kan der være tale om en vigtig stimulans til bestræbelserne fra Lissabon-dagsordenen fra 2000 om at gøre EU til den mest konkurrencedygtige region i verden i 2010.

I virkeligheden ville det være et større problem for hele Europa, hvis disse tre lande ik-

ke fandt fælles fodslag, når det gælder de store aktuelle udfordringer. Jeg så gerne, at de tre lande repræsenterede det nye europæiske lokomotiv – således at samarbejdet ikke blot var »case by case«, men mere permanent.

Den fransk-tyske akse bør suppleres med et samarbejde med Storbritannien. I det gamle EU betød enighed mellem Paris og Berlin, at der normalt også ville være opbakning i Unionen. Her kan Storbritannien i et vist omfang dække synspunkterne i de nye øst- og centraleuropæiske medlemslande og ind imellem også, f.eks. på det økonomiske område, de nordiske lande. Hertil kommer, at på det udenrigs- og forsvarspolitiske område er Storbritannien en nøglespiller – i kraft af tradition, ekspertise og kapacitet. Et forsvarssamarbejde i EU uden Storbritannien giver ganske enkelt ikke mening.

Det er noget overset, at det på topmødet i december lykkedes at opnå enighed om rammerne for EU's forsvarsdimension, herunder om det meget vigtige forhold til NATO. Det er så meget desto mere bemærkelsesværdigt, at USA har nikket til dette kompromis. Denne afklaring er glædelig – også fordi den på sigt kan muliggøre en mere generel styrkelse af den fælles sikkerheds- og udenrigspolitik. Et samarbejde mellem de tre store vil formentlig også være mere åbent, end hvis der blot er tale om akse Paris-Berlin.

10. Integration i dybden eller i bredden: Op på glidebanen !

Efter min opfattelse er det ikke enten-eller, men både-og. Udvidelsen af EU bør rulle videre; kun på den måde kan vi gøre visionen om et helt, frit og forenet Europa til virkelighed. Alle europæiske lande, der opfylder betingelserne herfor – d.v.s. de såkaldte Københavns-kriterier – bør have mulighed for at blive medlem af Unionen. Denne udvidelsesproces er også et vigtigt, positivt bidrag til stabiliteten på det europæiske kontinent. Derfor integration i bredden.

Men integrationen i dybden er lige så vigtig – vi står i dag med mange problemer, der kalder på fælles løsninger. Problemet er ikke, at der er for meget europæisk samarbejde. Når det gælder en lang række grænseoverskridende problemer, er der for lidt samarbejde. Derfor er Unionsforskrækkelsen og frygten for EU som en slags glidebane aldeles ubegrundet.

Netop »forstærket samarbejde« er en af de måder, hvorpå dilemmaet kan håndteres : udvidelsen ruller videre – og de lande, der er i stand til det, og som ønsker det, får mulighed for at gå længere i samarbejdet. Men det er naturligvis afgørende, at alle lande efterfølgende kan tilslutte sig dette forstærkede samarbejde, når de måtte være klar.

En styrkelse af det regionale samarbejde er også en vej frem. Efterhånden som det giver mindre og mindre mening at skelne mellem EU og Europa, vil der være behov for at overlade flere opgaver til det regionale samarbejde. Eksempelvis således, at der på Unionsniveau fastsættes nogle generelle mål – lad os sige på miljøområdet – som det så overlades til regionerne at opfylde.

I det udvidede EU vil det antagelig tillige være hensigtsmæssigt at operere med en mindre indgribende regulering i betragtning af de stigende forskelle – f.eks. kulturelt – mellem medlemslandene. Det vil sige regulering ved direktiver snarere end forordninger, og helst hvor det er muligt ved rammedirektiver.

11. Hvornår får vi en forfatningstraktat ?

Jo længere tid der går, før forhandlingerne om forfatningen starter igen, jo længere væk kommer vi også fra det visionære oplæg fra EU-konventet. Og des større sandsynlighed er der for, at Frankrig og Tyskland vil afsøge mulighederne for et tættere samarbejde uden for traktaten.

Det er i skrivende stund – medio marts – aldeles uafklaret, hvornår der kan ske et genembrud i forfatningsforhandlingerne. Selv om den polske statsminister Leszek Miller nærmest fik en heltemodtagelse i Warszawa, da han vendte hjem fra forhandlingerne i Bryssel i december, synes en ny realisme alligevel at have indfundet sig i Polen: Kommer forhandlingerne ikke tilbage på sporet i en overskuelig fremtid, vil det i virkelighedens verden kunne få konsekvenser for landets indflydelse og økonomiske tilskud fra EU. Med landbrugsudgifter der foreløbig ligger fast, vil besparelser på EU-budgettet, jf. ovenfor, i første række ramme den store post, der hedder strukturfondsmidler, som ikke mindst Polen har klare interesser i.

I Spanien vil der efter valget den 14. marts være politisk vilje til kompromis. Uanset om de konservatives Mariano Rajoy eller Socialistpartiets Rodriguez Zapatero vinder.

Jokeren er Frankrig. Det er et åbent spørgsmål, om det ikke snarere var et påskud, når det præsenteres således, at forhandlingerne om en forfatningstraktat brød sammen på grund af stemmevægtene. I virkeligheden er Frankrig formentlig ganske godt tilfreds med stemmefordelingen i Nice-traktaten, hvor man bliver ligestillet med Tyskland. Og er i realiteten skeptisk over oplægget fra Konventet, hvor befolkningstallet er en faktor. I Frankrig er det genforenede Tysklands større befolkning et følsomt spørgsmål. Endelig er det sandsynligt, at den egentlige franske dagsorden er at fremkalde en situation, hvor et EU i flere hastigheder tegner sig som eneste udvej. Præsident Chirac og den franske befolkning er generelt skeptiske over for den forestående udvidelse af EU, der bl.a. ses som skadelig i forhold til handlekraften i samarbejdet. Blandt beslutningstagerne i Paris er det en udbredt opfattelse, at et EU i to hastigheder er den eneste vej frem, hvis integrationen i dybden fortsat skal være mulig.

Storbritannien vil formentlig være hjælpsom i forhold til et kompromis, hvis Tony Blairs »røde linier« accepteres, dvs. fortsat vetoret på følsomme områder som skatte-, social-, udenrigs- og retspolitik. Men Blair vil gå efter et kompromis i en snarlig fremtid. Kommer vi for tæt på næste parlamentsvalg i Storbritannien i 2005, er en udsættelse at foretrække. De Konservative vil i en valgkamp udnytte de kompromisser, Blair vil blive nødt til at indgå, og vil skånselsløst spille på den udbredte EU-modstand.

Det kan komplicere, men i virkeligheden også lette forhandlingerne, at en række afgørende spørgsmål er ved at komme i spil: budgetforhandlingerne, Tyrkiets status, valg af ny Kommissionsformand.....Dels kan det give et tidspres, idet meget kan tale for at få forhandlingerne om en ny forfatning på plads, inden de andre emner trænger sig for voldsomt på. Dels kan nogle af disse spørgsmål, først og fremmest budgettet, eventuelt indgå som brikker i et større samlet kompromis. Men i Paris, Berlin og London er det grundlæggende opfattelsen, at der først bør gøres et nyt forsøg på at nå et kompromis, når dette er inden for rækkevidde. Konsekvenserne af et nyt sammenbrud er simpelthen for uoverskuelige.

Det europæiske samarbejde har traditionelt bygget på solidaritet mellem medlemslandene. Hvis samarbejdet skal fungere i fremtiden, bør denne solidaritet genfindes i det udvidede EU. Det gælder i økonomisk henseende. Gennem omfattende bistand til Irland, Spanien, Portugal og Grækenland er det over et par årtier lykkedes at bringe disse lande økonomisk og socialt på fode. Det er et af Unionens historiske resultater. Den samme offervilje og generøsitet bør nu udvises i forhold til de nye fattigere medlemslande. Det bør være samarbejde og ikke trusler, som er ledetråden.

Tilsvarende er det afgørende, at landene viser

politisk vilje til kompromis og forståelse for overordnede europæiske hensyn og ikke står benhårdt på snævre nationale interesser. Også i erkendelse af at det europæiske samarbejde overordnet set indebærer betydelige nettogevinster politisk, økonomisk, socialt og menneskeligt for alle de deltagende lande. For at forfatningsforhandlingerne bliver genoptaget inden for en overskuelig fremtid taler også, at der er investeret så meget i projektet, at det ikke vil få lov til at sejle.

12. Styrk det overnationale samarbejde

Det rigtige ville være at styrke de overnationale træk i samarbejdet. Oplagt Kommissionen, som der var lagt op til med Konventets forslag om en mindre Kommission. Først og fremmest af to grunde. For det første fordi Kommissionen er dynamoen i samarbejdet og, i princippet i hvert fald, anlægger overordnede europæiske vinkler på problemerne. For det andet fordi Kommissionen generelt ikke diskriminerer mellem store og små

lande. Derfor ville det også være i f.eks. Danmarks interesse, at Kommissionen fik en langt stærkere rolle i samarbejdet, end tilfældet er i dag. Dermed ville Kommissionen tilige kunne blive den tjener for medlemslandene, som tidligere kommissionsformand Jacques Delors talte om, og samtidig forsvare traktaten.

Tilsvarende burde Europa-Parlamentet også ind i en langt stærkere rolle som led i bestræbelsen på at fremme et europæisk demokrati – igen på linie med Konventudspillet.

I det hele taget var Konventets udspil særdeles visionært. Når forhandlingerne om forfatningstraktaten, forhåbentlig inden længe, bliver genoptaget, bør de tage udgangspunkt i udspillet fra Konventet. Det gælder Europas fremtid.

Manuskriptet afsluttet den 10. marts 2004.